

istoriografije. Iz rečenog bi trebalo da bude jasno bar upozorenje da se prošlost odveć meri političkim standardima današnjice. Cilj je bio, međutim, da se pokaže i da je objašnjenje provala prošlosti zbog zasićenosti, tj. dugo potiskivanog i diskreditovanog nacionalizma, odveć površno i udobno pravdanje srpske politike sa prošlošću. Može li, tome nasuprot, kritika vlastitog nacionalizma biti obnovljeni moralni standard kojim se meri stupanj saučestvovanja i istoričara u pravdanju međuetničkih sukoba? Ili se treba prepustiti nadi da će imperativi globalizacije i nove generacije neopterećene šovinizmom spontano podstaći zakasnelo pomeranje svesti koje uvek karakteriše reaktivni zaokret od sveobuhvatnog potiskivanja ka otvorenom samopotuživanju?

ZAKLJUČAK.

SEĆANJE I ISTORIJSKA SVEST KAO SMETNJA I PODSTICAJ RAZVOJU.

U knjizi je pokazana jedna strana prevladavanja prošlosti – prerada slike istorije krajem 20. veka: društvena uslovljenost nove epohalne svesti, glavni obrasci nove planske ideologizacije prošlosti, ali i spontana iskrivljavanja užegrupnih i ličnih sećanja izazvana novim sukobima i interesima. Uočena je snažna aktivizacija društvenointegrativnih sadržaja istorijske svesti kod osmišljavanja novih idejnih sukoba. Kakav je odnos razvoja i sećanja, tj. kako novi obrasci ideologizacije istorije utiču na globalni pravac razvoja? Da li provala nacionalne svesti koči globalizaciju ili je na delu prolazno usaglašavanje kroz sukobe?

Kod odgovora na ova pitanja treba imati na umu da nakon okončanja sukoba svako izmirenje traži novo viđenje prošlosti, ili bar njeno modifikovanje. Proces modifikovanja kolektivnog sećanja je složen, jer traži kritičku izmenu vlastite prošlosti i njeno usklađivanje sa prošlošću drugih grupa. Osim toga, izmena kolektivnog sećanja je vrlo osetljiv proces jer dotiče suštinu identiteta grupe. Na ponovnom pisanju istorije rade timovi istoričara koji uklanjaju mitološke naslage i uključuju nove sadržaje. To se ostvaruje tako što se: 1. priznaje i vlastita odgovornost u minulom sukobu; 2. osvetljavaju se zločini;

3. rivalska grupa se prikazuje u pozitivnijem svetlu; 4. traže se iz prošlosti periodi mirnog suživota i ističu kao ključni za suživot u budućnosti. Npr. francusko-nemačka komisija iz 1950. je napustila tezu o urođenom neprijateljstvu Francuza i Nemaca i izmenila udžbenike istorije. Bio je to zametak idejnog jezgra Evropske zajednice. Slično je bilo sa SR Nemačkom i Češkom 1990-ih, kada je izmirenje tražilo novu viziju prošlosti. Pre nekoliko godina Rusi su priznali ubistvo nekoliko hiljada poljskih oficira u Katinu 1939. iako su godinama tvrdili da su to Nemci uradili. Usledilo je priznanje odgovornosti i izvinjenje. Izmjena prošlosti je uslov izmene aktuelnih odnosa.

Priznanje odgovornosti prati i neravnomerno sazrevanje istorijske svesti. Ovaj proces je višestruko protivrečan i opterećen dodatnim sukobima. Uprkos nužnosti toka sazrevanja istorijske svesti, opšti utisak je da je prerađena istorija krajem 20. veka odveć brzo prilagođena novim imperativima razvoja, pri čemu stupanj njene ideologizacije nije opao u odnosu na stanje u periodu hadnog rata. Na novo epohalno iskrivljavanje istorije utiču interesi globalnih sila, ali i lokalnih elita. Okolnost da su današnje raznovrsne revizije istorije manje usklađene nego u periodu blokofske podele sveta ne svedoči o poželjnom idejnom pluralizmu, već o haotičnosti i previranju nove epohalne svesti. Nakon nestanka hladnog